

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України, м. Харків, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство на підставі прилюдного захисту дисертації «Ефективність добору вихідного матеріалу за інтенсивністю наливу зерна і швидкістю вологовіддачі для селекції кукурудзи» за спеціальністю 201 – Агрономія

20 лютого 2024 року.

Бібель Юлія Олександрівна 1993 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2015 році Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «Захист рослин».

У 2016-2023 рр. навчалася в аспірантурі Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН (очна (денна) форма навчання).

Дисертацію виконано в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України, м. Харків.

Науковий керівник – Чернобай Лариса Миколаївна, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, головний науковий співробітник лабораторії селекції та насінництва кукурудзи.

Здобувач має 16 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 11 тез наукових конференцій та 5 авторських свідоцтв на сорти рослин:

1. Кузьмишина Н.В., Рябчун В. К., Тертишна Н.В., Бібель Ю.О. Генетична цінність самозапилених ліній кукурудзи за рівнем комбінаційної здатності. *Генетичні ресурси рослин: науковий журнал*. 2019. № 25. С. 94-104. DOI: 10.36814/pgr.2019.25.07.

2. Бібель Ю.А., Чернобай Л.Н., Понуренко С.Г., Кузьмишина Н.В., Вакуленко С.Н. Динаміка вологості зерна при досяганні у ліній кукурудзи різних груп стиглості. *Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб.* 2020. Вип. 117. С. 8-16. DOI: 10.30835/2413- 7510.2020.206968.

3. Кузьмишина Н.В., Рябчун В.К., Вакуленко С.М., Тертишна Н.В., Бібель Ю.О. Шляхи формування ознакової колекції кукурудзи за класами вегетаційного періоду та його компонентами. *Генетичні ресурси рослин: науковий журнал*. 2020. № 27. С.55-64. DOI: 10.36814/pgr.2020.27.05.

4. Бібель Ю.О., Чернобай Л.М. Залежність інтенсивності наливу зерна та вологовіддачі від цінних господарських ознак кукурудзи стиглості. *Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб.* 2023. Випуск 124. С. 66-76. DOI:10.30835/2413–7510.2023.293891.

5. Бібель Ю.О. Ідентифікація самозапилених ліній кукурудзи за темпами накопиченням сухих речовин, швидкою вологовіддачею зерна та комплексом

цінних господарських ознак. *Зернові культури*. 2023. Т.7, №2. С.55-64. DOI: 10.31867/2523-4544/0281.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Васько Н.І. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, учений секретар, головний науковий співробітник лабораторії селекції та генетики ячменю (голова спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, без зауважень.

Сергієнко О.В. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут овочівництва і баштанництва НААН, заступник директора з наукової роботи (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. При обґрунтуванні вибору теми досліджень доцільним було б зазначити які саме науковці внесли свій внесок у вивчення проблемних питань селекції кукурудзи.

2. Вступ, за вимогами, надається без посилань на використані літературні джерела інформації (стор. 21-22).

3. «У зв'язок роботи з...» за ПНД 24 слід було б внести уточнення щодо номеру державної реєстрації завдання (не вистачає цифри).

4. «Наукова новизна» подана без достатньої конкретизації доцільно було б наукову новизну підтвердити числовими значеннями отриманих результатів. Не доцільно вживати –«більшість ліній», «значно прискорює», слід надавати конкретно: скільки ліній, на скільки прискорює. Окрім того є зайвим зазначення загальноприйнятих селекційних прийомів – «проведено фенологічні спостереження та польові оцінки самозапилених ліній кукурудзи і експериментальних гібридів за фенотипом», що не належить до наукової новизни. Коли говоримо про залежності доцільно вказати значення кореляцій, рівень мінливості, значення комбінаційної здатності та ін.

5. У «Практичному значенні» необхідно було б також навести цифровий матеріал який підтвердив би надані результати, а саме, яка саме комбінаційна здатність у виділених ліній. Також слід було надати інформацію щодо апробації і впровадження отриманих результатів наукових досліджень у практику наукових досліджень і виробництво (в яких наукових установах, господарствах і на яких площах).

6. При висвітленні апробації досліджень вказано її проведення на 5 наукових конференціях стор. 28, тоді як фактично вона значно ширша (10 чи 11? Тут теж необхідне уточнення).

7. У списку опублікованих праць здобувача за темою дисертації не за всіма науковими працями зазначений особистий внесок здобувача.

8. «Літературу до розділів 1, 2, 3, 4, 5», слід було б подати як «Список використаних джерел», що відповідало б вимогами до оформлення дисертаційних робіт.

9. Потребує пояснення автора «що значно прискорює селекційний процес». (стор. 86), а саме на скільки прискорює (разів, % та ін.) та за рахунок чого.

10. Потребує пояснення за якою шкалою здобувачем проводився аналіз кореляцій. Здобувач зазначає що 0,64 це високий зв'язок, а середній – 0,28.

11. В 4 розділі, підрозділах 4.1 та 4.2 слід було б у висновку до підрозділу надати бачення подальшого використання виділених ліній з високою комбінаційною здатністю.

12. Назву «Практичні рекомендації для селекції» слід було б привести у відповідність з текстом в якому надаються практичні рекомендації як селекційним установам та профільним навчальним закладам так і сільськогосподарському виробництву, а саме «Практичні рекомендації» та надати їх двома блоками.

13. У дисертації відсутній обов'язковий додаток зі «Списком публікацій здобувача за темою дисертації».

14. При зазначенні переліку наукових праць за дисертаційною роботою, треба внести уточнення не 12, а 13 Авторських свідоцтв має здобувач (стор. 15-16).

15. За текстом дисертаційної роботи зустрічаються технічні, стилістичні та помилки редакційного характеру.

Криворученко Р.В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, Державний біотехнологічний університет МОН, доцент кафедри генетики, селекції та насінництва (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. В **розділі 1** дисертантка детально розглядає значення кукурудзи в сільськогосподарському виробництві, питання інтенсивності наливу та вологовіддачі зерна, тощо. На нашу думку, бажано було б більше уваги приділити аналізу селекційно-генетичних аспектів пов'язаних з тематикою дисертаційних досліджень.

2. В **розділі 2** наведено метеорологічні умови в роки проведення досліджень лише в умовах Харківської області, однак в 2019-2020 рр. проводилось також екологічне сортовипробування в чотирьох пунктах.

3. В назву **розділу 3** винесено вивчення ліній кукурудзи за особливостями інтенсивності наливу зерна, але представлено результати дослідження більш широкого набору ознак.

4. В цілому **розділ 3** присвячено вивченню широкого кола питань від мінливості ознак продуктивності, тривалості вегетаційного періоду, інтенсивності наливу та вологовіддачі зерна до характеристики кращих виділених ліній та формування ознакових колекцій за цими ознаками. Доцільно було б підрозділи 3.3 та 3.4 винести в окремий розділ.

5. Потребує пояснення, чому в якості вихідного матеріалу для досліджень авторкою використано 100 ліній кукурудзи, але одна з зареєстрованих колекцій нараховує 241 лінію?

6. Для узагальнення аналізу результатів та встановлення загальних закономірностей вивчених процесів при роботі з великими обсягами

експериментальних даних доцільно використовувати багатомірні методи (кластерний, факторний, дискримінантний, аналізу головних компонент). Використання таких методів дозволило б провести більш глибокий аналіз одержаних результатів та отримати чітку їх візуалізацію.

Єгоров Д.К. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, завідувач лабораторії селекції та генетики жита (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. У переліку умовних позначень (стр.20) наводяться загальновідомі позначення (коефіцієнт лінійної кореляції – r , коефіцієнт варіації – V , HP_{05} , F_1 , ZK_3 – Загальна комбінаційна здатність), на наш погляд у цей перелік треба заносити лише ті скорочення які не відомі науковому загалу, та використано лише в конкретній дисертації.

2. На сторінках 6 «Анотація», стор. 11 «Annotation», стор.185 «Висновок № 4 до розділу 5» та стор. 199 Висновок № 16 наведено однакові результати прибавки, а саме: по Степу – 17,3 т/га, Лісостепу – 21,4 т/га та Поліссі – 0,9 т/га, що не може вірним! Але цифри наведено у чотирьох різних розділах, тому це вимагає пояснення?

3. На сторінках 16 та 17 не правильно викладено перелік свідоцтв про реєстрацію. Повна назва «Свідоцтво про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні» № 270 від 12.12.18, так як це є затвердженою формою і відповідно викладати її треба в такому вигляді. Це стосується і оформлення авторських свідоцтв які мають назву «Свідоцтво № *** про авторство на сорт рослин» на сторінках 180-182.

4. На сторінках 72 та 127 не зовсім вдало використовується термін «батьківські компоненти», тут мова йде про чоловічі компоненти гібридів, що і треба було вказати.

5. Висновок № 1 до розділу 2 (стор. 74) – не є висновком, а є констатацією умов проведення досліджень, який викладений на початку розділу.

6. На сторінці 175 (табл. 5.8) наведено примітку, але позначок в таблиці не має.

7. Таблиця 5.11 «Прогноз урожаю в сільгосп підприємствах України», на наш погляд, не доречна, так як немає відношення до теми дисертаційної роботи.

8. Таблиці: 2.1, 2.2, 3.2, 3.6, 3.7, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8, 4.9, 4.10, 5.5, 5.6, 5.10 та рис 3.1 оформлено не за вимогами. Якщо у головці таблиці наведено роки досліджень, то їх не треба вказувати у заголовку таблиці.

Голік О.В. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, головний науковий співробітник лабораторії селекції пшениці (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. С.27 Розмірність ознак в тексті трактується вільно 3 б, 5 б, а мова йде про «бал», продуктивність 74 г, а треба «грам зерна з рослини».

2. С.70. При вивченні ліній кукурудзи різних груп стиглості використано стандарти: в ранньостиглій і середньоранній - по одному, а в середньостиглій і пізньостиглій - по три.

3. С.80. В розділі 3 наведено розподіл ліній за географічним походженням, що вже було наведено в розділі «матеріали та методи».

4. С.84 табл. 3.4, 3.5 Назва «параметри морфологічних ознак». При цьому ознака «інтенсивність початкового росту» визначається в балах, і тому не може бути морфологічною ознакою.

5. Табл. 3.7, 3.8 краще було б надати в графічному вигляді.

6. С.99 Табл. 3.10. Наведено класи за міжфазними періодами 3, 5, 7. Яка використана шкала і чи передбачає шкала наявність класів 1, 9?

7. С.103 Нові лінії..., що мається на увазі – створені вами нові лінії, інтродуковані, чи вперше охарактеризовані за ознаками, що вивчали ?

8. Як побажання, для більшого сприйняття тексту бажано було б дотримуватись єдиного порядку послідовності опису ознак в тестерній та діалельній схемах.

9. В підрозділі конкурсного випробування, табл. 5.9 подібна до табл. 5.7, 5.8, але відрізняються за оформленням.

присутні на захисті фахівці:

Чернобай Л.М. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, головний науковий співробітник лабораторії селекції та насінництва кукурудзи (науковий керівник).

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,
«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Бібель Юлії Олександрівні ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія.

РІШЕННЯ:

Разова спеціалізована вчена рада Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва
Національної академії аграрних наук України

УХВАЛИЛА:

1. Дисертація Бібель Юлії Олександрівни на тему «Ефективність добору вихідного матеріалу за інтенсивністю наливу зерна і швидкістю вологовіддачі для селекції кукурудзи», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Присудити Бібель Юлії Олександрівні ступінь доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

3. Рішення разової спеціалізованої вченої ради затвердити і передати до Вченої частини.

4. Вченій частині підготувати Наказ про видачу Бібель Юлії Олександрівні диплома доктора філософії та додатку до нього європейського зразка.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого висновку разова спеціалізована вчена рада присуджує Бібель Юлії Олександрівні ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія.

**Голова разової спеціалізованої
вченої ради**

Наталія ВАСЬКО